

2.Zasadnutie Mládežníckej rady pri Rade mládeže Slovenska

Téma: Dobrovoľníctvo 2

VÝSKUMNÁ ANALÝZA FOKUSOVEJ SKUPINY: VNÍMANIE A BARIÉRY DOBROVOĽNÍCTVA MEDZI MLÁDEŽOU

Analytický dokument založený na kvalitatívnom prepise 2. zasadnutia Mládežníckej rady

V texte používam označenia ako mladí, respondenti, účastníci alebo členovia v rodovo univerzálnom a kolektívnom význame. Tieto pojmy zahŕňajú všetky rodové identity a nie sú myslené ako rodovo špecifické. Cieľom je zabezpečiť jazykovú stručnosť pri zachovaní inkluzívnosti.

1. Úvod

Druhé zasadnutie Mládežníckej rady sa tematicky sústredilo na štyri hlavné okruhy:

1. Zapájanie mladých do dobrovoľníctva
2. Zapájanie marginalizovaných, zdravotne znevýhodnených a zahraničných mladých
3. Dostupnosť dobrovoľníckych aktivít na školách a v regiónoch

4. Skúsenosti s dobrovoľníckymi centrami, mládežníckymi organizáciami a firemným dobrovoľníctvom

Diskusia je oveľa bohatšia na sociálne kontexty, regionálne rozdiely a systémové bariéry než bola prvá fokusová skupina. Kým sme počas prvého stretnutia k téme diskutovali skôr o téme motivácia a osobných hodnôt, druhé zasadnutie k téme dobrovoľníctva prináša makro-perspektívu a kritiku dostupnosti dobrovoľníctva v SR, vrátane štrukturálnych nerovností.

2. Metodologická poznámka

Metodologický postup zostáva totožný ako pri prvej analýze. Výstup je založený na hĺbkovej obsahovej analýze (thematic content analysis) jedného kvalitatívneho zdroja a to prepisu nahrávky z Fokusovej skupiny.

Použité metódy sú identifikácia tém (open coding), kategorizácia výpovedí do analytických celkov, interpretácia sociálnych a hodnotových kontextov a syntéza do širších výskumných zistení. Citácie sú uvedené priamo z dokumentu.

3. Dobrovoľníctvo je vnímané ako málo bežná aktivita

Viacerí účastníci opisujú veľmi nízku mieru dobrovoľníctva vo svojom okolí:

- „Z môjho okolia sa veľmi málo ľudí zapája do dobrovoľníctva... skoro by som povedal, že som jediný.“
- „Nikto nedobrovoľníčil... všetci skôr boli takí, že na čo to robíš, keď nič z toho nemáš.“

Jeden člen panelu dokonca musel okoliu vysvetľovať, „čo to vôbec dobrovoľníctvo je“.

Dobrovoľníctvo nie je pevnou súčasťou životného štýlu väčšiny mladých.

Prevažuje nevedomosť (nepoznajú koncept), nezáujem (nevidia dôvod) a nedostatok

motivácie.

Reprezentatívne dáta (90 % mladých nedobrovoľníci) sa v diskusii plne potvrdzujú.

Mladí často pracujú „dobrovoľnícky“, ale nevedia, že je to dobrovoľníctvo

Jedným z najvýraznejších zistení fokusovej skupiny je skutočnosť, že veľká časť mladých ľudí vykonáva aktivity, ktoré majú charakter dobrovoľníctva, ale vôbec si ich s dobrovoľníctvom nespája.

Podobné reflexie sa objavili aj v ďalších výpovediach. Mladí opisovali, že organizovali školské akcie, pôsobili v školskom parlamente alebo pomáhali pri podujatiach, no nikto im neposkytol jazyk ani rámec, ktorý by im umožnil pochopiť tieto aktivity ako dobrovoľnícke.

4. Účastníci takmer nepoznajú znevýhodnených dobrovoľníkov

Jednou z najvýraznejších tém diskusie poradného panelu je extrémne nízka viditeľnosť mladých zo znevýhodnených skupín v dobrovoľníckych aktivitách. Viaceré výroky členov panelu potvrdzujú, že zapájanie mladých ľudí zo sociálne marginalizovaných skupín, zdravotne znevýhodnených alebo etnických minorít je skôr výnimočné než bežné.

Ako to pomenoval jeden z účastníkov:

- „Nikdy som sa nestretol s tým, že zdravotne znevýhodnení alebo marginalizované skupiny by boli zapojené do dobrovoľníctva.“

Ďalší člen panelu nadviazal otázkou, ktorá v istej miere vystihuje celú situáciu:

- „Poznáte vôbec niekoho z minority... kto dobrovoľníci? Ja osobne nie.“

Tieto výroky poukazujú na takmer úplnú absenciu sociálnych kontaktov medzi majoritou a marginalizovanými mladými v oblasti dobrovoľníckych činností. V praxi to znamená,

že pre drvivú väčšinu mladých je predstava „znevýhodneného dobrovoľníka“ niečím neznámym, až nepredstaviteľným.

Hoci sa v diskusii objavili aj jednotlivé výnimočné prípady, ako napríklad:

- „Jedna handicapovaná baba... pomáhala v školskej kaviarni.“

Či skúsenosť s rómskymi deťmi v rámci programu Divé maky, panel sa zhodol, že tieto situácie sú skôr ojedinelé výnimky než výsledok systematického zapájania.

Takmer nič nenasvedčuje tomu, že by existoval stabilný, koordinovaný alebo podporovaný mechanizmus na zapájanie znevýhodnených mladých ľudí do dobrovoľníctva.

4.1. Spoločenský útlak ako bariéra

V diskusii členov poradného panelu sa silne objavila téma spoločenského útlaku a predsudkov, ktoré výrazne ovplyvňujú účasť mladých zo znevýhodnených skupín na dobrovoľníckych aktivitách. Panelisti pomenovali nielen praktické, ale aj symbolické bariéry, ktoré formujú to, ako spoločnosť vníma znevýhodnených mladých.

Jeden z členov to pomenoval veľmi priamo:

- „Títo ľudia sú všeobecne utláčaní... ich názory nie sú vypočuté.“

Iný doplnil mechanizmus, ktorým sa útlak v praxi prejavuje:

- „Keď sú to Rómovia alebo handicapovaní, človek ich automaticky odsúdi.“

Tieto výroky ukazujú veľmi dôležitú skutočnosť, že bariéry dobrovoľníctva nie sú len individuálne (napr. chýbajúca motivácia), ale spoločenské a kultúrne.

5. Zahraniční mladí a byrokratické prekážky

5.1. Znalosť organizácií pracujúcich so zahraničnými je minimálna

Diskusia poradného panelu ukazuje, že zapájanie mladých zo zahraničia je na Slovensku veľmi obmedzené a pre väčšinu účastníkov takmer neznáme. Keď sa facilitátorka pýtala, či členovia poznajú organizácie, ktoré pracujú so zahraničnými dobrovoľníkmi, reakcie boli prevažne negatívne alebo veľmi neisté. Panel spomenul len dve konkrétne inštitúcie — Rotary a INEX — aj to skôr ako ojedinelé výnimky, nie ako bežne fungujúce siete.

Táto nízka znalosť nie je len náhodná; naznačuje, že zapájanie mladých zo zahraničia je na úrovni jednotlivcov a izolovaných organizácií, nie súčasťou systematickej infraštruktúry dobrovoľníctva. Svedčí o tom aj veľmi rozdielna skúsenosť účastníkov.

Na jednej strane zaznieva pomerne jednoduchý opis:

- „Nemáme žiadne bariéry... funguje to rovnako so Slovákmí.“

Tento výrok naznačuje, že v niektorých organizáciách môže byť zapojenie zahraničných mladých relatívne priamočiare, najmä ak ide o menšie, flexibilné prostredia alebo krátkodobé aktivity s nízkou administratívnou náročnosťou.

Na druhej strane však zaznieva skúsenosť, ktorá je úplne opačná:

- „Je to veľmi byrokratická záťaž... preto to organizácie nechcú robiť.“

Tento opis je detailnejší a kritickejší a naznačuje, že pre mnohé organizácie predstavuje prijímanie zahraničných dobrovoľníkov proces plný administratívnych komplikácií, zodpovednosti a povinností, ktoré presahujú ich kapacity. Facilitátorka dopĺňa aj fakt, že slovenské organizácie dostávajú nízke finančné príspevky na mladého človeka, čo vytvára ďalšiu nerovnosť v možnostiach zapájať mladých:

Tieto protichodné výroky poukazujú na zásadný problém, že zapájanie zahraničných mladých na Slovensku nie je jednotne nastavené, ale závisí od toho, v akej organizácii a v akom regióne sa dobrovoľník nachádza.

5.2. Byrokracia demotivuje na oboch stranách

Byrokratická záťaž má dvojaký dopad:

- organizácie sa zľaknú zodpovednosti, administratívy a finančného rizika,
- mladí sa zasa necítia pozvaní, nevedia, ako systém funguje, alebo sa cítia stratení v zložitých procesoch.

V prípade znevýhodnených mladých je dopad ešte silnejší, pretože finančné a administratívne prekážky môžu znamenať okamžitú stopku.

6. Regionálne nerovnosti

6.1. Dobrovoľníctvo je koncentrované vo veľkých mestách

Diskusia poradného panelu veľmi jasne ukazuje, že dobrovoľnícke príležitosti sú nerovnomerne rozložené po Slovensku. Mladí žijúci v menších mestách či vidieckych oblastiach majú k dobrovoľníctvu objektívne horší prístup než mladí z veľkých centier, najmä Bratislavy.

Téma sa v diskusii objavila opakovane a bola ilustrovaná konkrétnymi výroky:

- „V Bratislave je toho veľa... ale keď človek býva hodinu od mesta, v mojom okolí nič nenájde.“

Ďalší účastník doplnil rovnakú skúsenosť:

- „Mojí kamaráti v menších mestách nemohli nič nájsť... všetko je lokalizované v Bratislave.“

Tieto výroky odhaľujú systémový problém, že dobrovoľníctvo sa sústreďuje tam, kde sú veľké organizácie, univerzity, neziskové centrá a lepšie financovanie a teda vo veľkých mestách.

Mladí však upozorňujú, že mimo týchto centier je ponúk nesúrodá, úzko špecializovan alebo teda vôbec.

To výrazne ovplyvňuje, *kto má reálnu šancu stať sa dobrovoľníkom.*

Regionálne nerovnosti v diskusii poukazujú na niekoľko vrstiev problému. Mladí, ktorí žijú mimo veľkých miest, musia:

- cestovať,
- prispôsobovať sa dopravnej dostupnosti,
- investovať čas aj financie, aby sa mohli zapojiť.

Toto je významná bariéra najmä pre mladých bez auta, z rodín s obmedzenými zdrojmi alebo zo sociálne slabších regiónov.

Panel síce naznačil, že niektoré aktivity možno robiť online, ale väčšina dobrovoľníckych príležitostí je fyzická a vyžaduje prítomnosť v teréne. Online formy tak môžu byť doplnkom, ale nie náhradou.

7. Dobrovoľnícke centrá a mládežnícke organizácie

7.1. Dobrovoľnícke centrá existujú, ale často nie sú funkčné

Členovia panelu sa zhodli na tom, že aj keď dobrovoľnícke centrá formálne existujú v mnohých mestách, ich skutočná funkčnosť a aktivita sú veľmi nevyrovnané alebo o nich mladí vôbec nevedia.

- „Je ich skoro v každom meste, ale nie každé je funkčné.“
- „Ponúk je menej a menej.“

Tieto výroky ukazujú, že problém nie je v samotnej existencii centier, ale v tom, ako reálne fungujú. Mnohé pôsobia iba na papieri, nepravidelne komunikujú, nemajú aktívnych koordinátorov alebo nie sú schopné vytvárať udržateľný program.

Neaktívne alebo málo aktívne centrá prispievajú k tomu, že dobrovoľníctvo zostáva dostupné len pre tých, ktorí už majú kontakty, skúsenosť alebo silnú motiváciu a teda pre malú časť populácie.

7.2. Mládežnícke organizácie sú často silnejšie než dobrovoľnícke centrá

Panelisti opakovane uviedli, že oveľa viac príležitostí nachádzajú cez mládežnícke organizácie než cez dobrovoľnícke centrá:

- „Viacej ponúk je cez organizácie ako cez dobrovoľnícke centrá.“

Organizácie ako skauti, Dofe, eRko, regionálne rady mládeže alebo komunitné združenia poskytujú stabilnejšie, zmysluplné a dobre koordinované možnosti zapojenia sa.

Mnohí mladí uvádzajú, že práve členstvo v týchto organizáciách ich priviedlo k dobrovoľníctvu. V kontraste s dobrovoľníckymi centrami, ktoré často neponúkali nič alebo o ich existencii ani nevedeli.

8. Skúsenosti so školami

Skúsenosti členov poradného panelu ukazujú, že školy zohrávajú v oblasti dobrovoľníctva kritickú, ale nevyužitú rolu. To, či mladí prídu do kontaktu s dobrovoľníctvom, závisí vo veľkej miere od toho, na akej škole študujú a skúsenosti panelistov dokazujú, že slovenské školy v tomto smere fungujú extrémne nerovnomerne.

8.1. Väčšina škôl dobrovoľníctvo nevyučuje ani nepropaguje

V diskusii sa opakovane objavilo, že školy dobrovoľníctvo vôbec neprezentujú, nevyučujú a s konceptom žiakov nezoznamujú.

Výrazne to vystihujú tieto výroky:

- „Nikdy som nemal skúsenosť, že by sa vyučovalo o dobrovoľníctve.“
- „Nám to nikto nepovedal, že to je dobrovoľníctvo.“

Niektorí mladí uviedli prípady, kde vykonávali aktivity, ktoré *de facto* boli dobrovoľníctvom (napr. pomoc pri školských akciách, organizovanie podujatí, školský parlament), ale nikto im nepredstavil tieto činnosti ako súčasť občianskej angažovanosti. Tým sa však stratila možnosť, aby si vôbec uvedomili, že sú dobrovoľníkmi, a aby tento rámec využili na ďalšie zapojenie.

Dôsledkytohto trendu sú, že mladí nevnímajú dobrovoľníctvo ako prirodzenú súčasť vzdelávania, nevedia, ako začať, pretože chýbajú základné informácie, neprisvojili si identitu dobrovoľníka (čo znižuje motiváciu pokračovať), tabuizuje sa jazyk dobrovoľníctva, teda koncept sa nedostáva do bežnej komunikáci

Z výskumného hľadiska to naznačuje systémové zlyhanie školského prostredia v oblasti občianskej participácie.

8.2. Pozitívne výnimky – povinné dobrovoľníctvo

Na druhej strane panel ukázal, že existujú školy, ktoré dobrovoľníctvo nielen podporujú, ale dokonca ho integrujú do formálneho hodnotenia a povinností žiakov:

- „Museli sme absolvovať 12 hodín dobrovoľníctva.“
- „Bez toho by som nepostúpila do ďalšieho ročníka.“

Ďalší účastníci opisovali týždne, počas ktorých trieda pomáhala obci či komunite, a túto skúsenosť hodnotili pozitívne.

Tieto pozitívne príklady ukazujú, že školy môžu byť veľmi silným motorom dobrovoľníctva, a že keď škola poskytne rámec, jazyk a podporu, dobrovoľníctvo sa pre mladých stane prirodzené, normálne a zmysluplné.

Povinné dobrovoľníctvo, keď je kvalitne zrealizované neprináša len počet hodín, ale vytvára primárnu skúsenosť, dáva mladým bezpečný priestor zapojiť sa, znižuje strach z prvého kontaktu, ukazuje, že dobrovoľníctvo je spoločenská norma, nie výnimka a rozhodne vytvára komunitné väzby, ktoré presahujú školu.

Rozdiel medzi školami, ktoré poskytujú povinné dobrovoľníctvo, a tými, ktoré neposkytujú nič, je preto zásadný.

Tieto rozdiely nie sú len organizačné, ale hodnotové, pretože žiaci si vytvárajú úplne odlišné životné skúsenosti a identitu.

Skúsenosti panelu dokazujú, že slovenské školy sú v oblasti dobrovoľníctva systémovo nekonzistentné pretože, niektoré školy tvoria kvalitné programy, iné o dobrovoľníctve ani nehovoria, žiaci nemajú rovnaké príležitosti, hodnotové vzory nie sú rovnomerne odovzdávané.

9. Komunikácia o dobrovoľníctve

V diskusii sa ukázalo, že mladí dokonale rozumejú tomu, čo ich oslovuje a ako sa k nim má komunikovať. Súhlasili na viacerých konkrétnych parametroch, ktoré by zlepšili dostupnosť a atraktivitu dobrovoľníctva.

9.1. Mladí jasne pomenovali, čo im chýba

A) Jednoduchosť komunikácie

- „Krátke, jednoduché, výstižné. Mladí dlhé texty čítať nebudú.“

Mladí nepotrebujú dlhé vysvetľovania — potrebujú jasné, konkrétne a rýchlo čitateľné informácie.

B) Viditeľný dopad

- „Chcem vidieť svoj dopad.“

Nejde len o to, čo budú robiť, ale chcú vedieť, čo to spôsobí, pre koho to má význam a aké reálne výsledky ich práca prinesie.

C) Flexibilita

- „Nech ma nikto nedrží... chcem si sám vybrať, kedy a čo robím.“

10. Syntetické jadro výskumných zistení

Analýza fokusovej skupiny ukazuje, že dobrovoľníctvo na Slovensku sa v skúsenosti mladých neformuje ako samozrejímavá súčasť dospievania, ale ako fragmentovaný, nerovnomerne dostupný a sociálne selektívny priestor. Na základe diskusie členov poradného panelu možno identifikovať niekoľko kľúčových fenoménov:

1. Dobrovoľníctvo je neviditeľné a nekategorizované

Dobrovoľníctvo nie je pre väčšinu mladých bežnou ani zrozumiteľnou súčasťou života. Viacerí opisujú, že vo svojom okolí prakticky nikoho nepoznajú, kto by dobrovoľníčil, a stretávajú sa s reakciami typu „na čo to robíš, keď nič z toho nemáš“.

Zároveň sa však ukazuje, že mnohí mladí vykonávajú činnosti s charakterom dobrovoľníctva (pomoc pri školských akciách, organizovanie podujatí, školské parlamenty), no nikto im neposkytol jazyk ani rámec, ktorý by im umožnil pochopiť tieto aktivity ako formu dobrovoľníctva.

Vzniká tak identitná medzera: mladí niečo robia, ale nepomenujú to ako dobrovoľníctvo, nevidia v tom občiansku angažovanosť a nebudujú si identitu dobrovoľníka. To znižuje motiváciu pokračovať a oslabuje generačný prenos dobrovoľníckych vzorcov.

2. Dobrovoľníctvo je silne podmienené sociálnym a ekonomickým statusom

Diskusia ukazuje, že dobrovoľníctvo „si môžu dovoliť“ najmä tí mladí, ktorí sú sociálne a ekonomicky zabezpečení. Pri znevýhodnených mladých je dobrovoľníctvo často nedosiahnuteľným „luxusom“ – nie preto, že by nechceli, ale preto, že:

- potrebujú pracovať alebo pomáhať doma,
- nemajú peniaze na cestovanie či vstupné náklady, čelia nepochopeniu vo svojom okolí.

Súčasne pretrvávajú spoločenské predsudky (najmä voči Rómom, zdravotne znevýhodneným či iným minoritám), ktoré bránia tomu, aby boli títo mladí pozývaní a prijímaní ako dobrovoľníci. Výsledkom je dvojité marginalizácia: znevýhodnení mladí sú vylúčení z dobrovoľníctva ekonomicky aj symbolicky.

3. Zapájanie zahraničných mladých je nesúrodé a závislé od organizácie

Skúsenosti s dobrovoľníctvom mladých zo zahraničia sú veľmi rozdielne. Niektorí účastníci tvrdia, že „nemajú žiadne bariéry“ a funguje to rovnako ako so slovenskými mladými, iní opisujú silnú byrokratickú záťaž, kvôli ktorej sa organizácie do prijímania zahraničných dobrovoľníkov radšej nepúšťajú.

Panel pozná len niekoľko organizácií (ako Rotary či INEX), ktoré so zahraničnými systematicky pracujú, čo naznačuje, že ide skôr o izolované ostrovčeky praxe než o plošne dostupnú infraštruktúru.

Byrokracia tak demotivuje obidve strany: organizácie sa boja administratívy a zodpovednosti, mladí sa cítia stratení a nepozvaní.

4. Dobrovoľníctvo je geograficky nerovnomerné – mestský fenomén

Dobrovoľnícke príležitosti sú koncentrované najmä vo veľkých mestách (obzvlášť v Bratislave), kde sídlia univerzity, väčšie organizácie a neziskové centrá. Mladí z menších miest a vidieckych regiónov opakovane hovoria, že „v ich okolí nič nie je“ a ich kamaráti „nemohli nič nájsť“.

Mladí z regiónov musia za dobrovoľníctvom:

- dochádzať,
- prispôbovať sa dopravnej dostupnosti,
- investovať čas a peniaze.

Online formy pomoci existujú, ale nenahradia väčšinu dobrovoľníckych aktivít, ktoré sú fyzické a komunitné. Tým sa prehĺbuje participačná priepasť medzi mestskými a regionálnymi mladými.

5. Sieť dobrovoľníckych centier je formálne hustá, no reálne nefunkčná

Dobrovoľnícke centrá sú „skoro v každom meste“, no podľa účastníkov „nie každé je funkčné“ a „ponúk je menej a menej“. Mnohé centrá pôsobia skôr na papieri než v živote mladých – nekomunikujú, neposkytujú stabilnú ponuku a nie sú pre mladých identifikovateľným vstupným bodom.

To je problém najmä pri prvom kontakte: ak mladý nemá žiadnu skúsenosť a centrum v jeho regióne nefunguje, jeho šanca zapojiť sa výrazne klesá. Dobrovoľníctvo sa tak stáva doménou tých, ktorí už majú sieť kontaktov alebo silnú vnútornú motiváciu.

6. Mládežnícke organizácie nesú hlavnú ťarchu reálneho dobrovoľníctva

Na rozdiel od centier pôsobia mládežnícke organizácie (skauti, DOFE, eRko, regionálne rady mládeže, komunitné združenia) ako skutočné motory dobrovoľníctva. Účastníci opakovane uvádzajú, že práve cez tieto organizácie sa dostali k prvým dobrovoľníckym aktivitám a našli stabilné, zmysluplné zapojenie.

Mládežnícky sektor však trpí nízkou viditeľnosťou mimo vlastných bublín – mnohí mladí ani netušia, že takéto organizácie existujú, alebo nevedia, ako do nich vstúpiť. Chýba prepojenie medzi školami, centrami a organizáciami, čo vedie k fragmentácii celého systému.

7. Školy sú kľúčovým, no systémovo nevyužitým aktérom

Skúsenosti mladých ukazujú dva extrémy:

- väčšina škôl o dobrovoľníctve vôbec nehovorí, nevyučuje ho a neoznačuje ani existujúce aktivity ako dobrovoľníctvo,

- menšia časť škôl zaviedla povinné dobrovoľníctvo (napr. 12 hodín ročne) ako podmienku postupu do ďalšieho ročníka a vytvára veľmi pozitívne skúsenosti.

Školy, ktoré dobrovoľníctvo integrujú do svojho fungovania, poskytujú mladým bezpečný priestor na prvú skúsenosť, normalizujú dobrovoľníctvo ako súčasť študentského života a pomáhajú mladým prekonať strach z prvého kroku.

Väčšina škôl však túto rolu neplní – čo z výskumného pohľadu naznačuje systémovú nekonzistentnosť a nevyužitý potenciál vzdelávacieho prostredia v oblasti občianskej participácie.

8. Mladí veľmi presne vedia, čo by im pomohlo – a ich odporúčania sú realizovateľné

Jedným z najsilnejších výstupov je, že mladí nehovoria len o problémoch, ale formulujú aj jasné a prakticky uskutočniteľné požiadavky:

- chcú krátku, jednoduchú a výstižnú komunikáciu,
- chcú vidieť svoj dopad – vedieť, čo ich práca priniesla,
- potrebujú flexibilitu – možnosť vybrať si čas a formu zapojenia,
- trvajú na regionálnej dostupnosti – nech to nie je len „o Bratislave“.

Tieto parametre nie sú abstraktné; sú presne v súlade so spôsobom, akým mladí fungujú v digitálnom a sociálnom prostredí. Diskusia tak ponúka konkrétny návod pre školy, obce, organizácie aj tvorcov politík, ako dobrovoľníctvo komunikovať a nastavovať.

11. Odporúčania vyplývajúce zo zistení

1. Zvýšiť viditeľnosť dobrovoľníctva

- Zaviesť jednoduchú, cieľovú komunikáciu pre mladých (krátke formáty, jasné ponuky, zrozumiteľný jazyk).

- Pomenúvať existujúce aktivity ako dobrovoľníctvo, aby si mladí osvojili identitu dobrovoľníka.

2. Posilniť rolu škôl

- Integrovať dobrovoľníctvo do školských programov (napr. minimálny počet hodín ročne).
- Vytvoriť partnerské prepojenia škôl s organizáciami a dobrovoľníckymi centrami.

3. Znižovať ekonomické a sociálne bariéry

- Zavádzať formy nízkonákladového a lokálneho dobrovoľníctva.
- Vypracovať programy podpory pre znevýhodnených mladých (mentoring, pokrytie nákladov).

4. Rozšíriť dobrovoľnícke príležitosti v regiónoch

- Podporiť vznik mikropríležitostí mimo veľkých miest.
- Posilniť kapacity regionálnych dobrovoľníckych centier.

5. Zjednodušiť byrokráciu pre organizácie

- Znížiť administratívnu záťaž pri práci so zahraničnými dobrovoľníkmi.
- Zaviesť jednotnú metodiku a podporu pre organizácie, ktoré chcú prijímať mladých.

6. Podporiť mládežnícke organizácie

- Investovať do organizácií, ktoré už úspešne pracujú s dobrovoľníkmi (skauti, Dofe, eRko, rady mládeže a iné).
- Posilniť ich prepojenie so školami a obcami.

Zhrnutie

Druhé zasadnutie Mládežníckej rady ukazuje, že dobrovoľníctvo na Slovensku nie je pre väčšinu mladých prirodzenou súčasťou dospelovania, ale skôr fragmentovanou a nerovnomerne dostupnou možnosťou. Mladí často ani nevedia, čo všetko sa počíta ako dobrovoľníctvo – hoci organizujú akcie, pomáhajú na školách či v komunite, nikto im nepomenuje tieto aktivity týmto pojmom, a preto si neosvojujú identitu dobrovoľníkov.

Zistenia zároveň ukazujú, že dobrovoľníctvo je silne podmienené sociálnym, ekonomickým a geografickým kontextom. Zapájajú sa najmä mladí z väčších miest, zo stabilnejších rodinných pomerov a tí, ktorí sú súčasťou mládežníckych organizácií. Marginalizovaní, zdravotne znevýhodnení či rómski mladí sú z dobrovoľníctva prakticky vylúčení, narážajú na predsudky, finančné bariéry a chýbajúce štruktúry, ktoré by ich cielene pozývali. Podobne zahraniční mladí narážajú na neprehľadnú kombináciu byrokracie a nízkej informovanosti organizácií.

Regionálne nerovnosti sa prejavujú v koncentrácii príležitostí vo veľkých mestách, zatiaľ čo v menších mestách a na vidieku je ponuka slabá alebo úplne chýba. Dobrovoľnícke centrá formálne existujú, no podľa mladých často nie sú aktívne a nepredstavujú reálny vstupný bod do dobrovoľníctva. Naopak, mládežnícke organizácie (skauti, DOFE, eRko a pod.) sú v praxi hlavným nositeľom dobrovoľníctva, no o ich existencii nevie veľká časť mládeže.

Kľúčovým, no nevyužitým aktérom zostávajú školy. Väčšina škôl o dobrovoľníctve systematicky nehovorí, zatiaľ čo pozitívne príklady povinného dobrovoľníctva ukazujú, že školy dokážu vytvoriť bezpečný priestor na prvú skúsenosť a urobiť z dobrovoľníctva „normu“, nie výnimku. Mladí pritom veľmi jasne formulujú, čo potrebujú: krátku a zrozumiteľnú komunikáciu, viditeľný dopad svojej práce, flexibilitu zapojenia a reálne príležitosti aj mimo Bratislavy.

Zásadné posolstvo výskumu je, že dobrovoľníctvo dnes funguje skôr ako privilegovaná možnosť pre niektoré skupiny mladých no zároveň existuje jasná mapa krokov, ktoré by

z neho mohli urobiť inkluzívny nástroj osobného rastu a občianskej participácie pre všetkých.